

Fiskeri- og Kystdepartementet
Postboks 8118

0032 OSLO

Vår ref.: 1273/12/SOH 11/252

Dir.innvalg: 77 66 01 23

Deres ref.: 201000973- /KPV Dato: 21.02.2012

HØRING AV ARBEIDSGRUPPERAPPORT OM GJENNOMGANG AV RÅFISKLOVEN

Vi viser til høringsbrev av 2.12.2011. Styret i Norges Råfisklag har behandlet saken i møte 20.2. d.å. og vil fremme følgende uttalelse i saken.

1. Innledning herunder generell beskrivelse og behovet for endring

Norsk fiskerinæring er en suksessnæring både når man ser den i et nasjonalt og et internasjonalt perspektiv. Norges Råfisklag mener at råfiskloven og fiskesalgslagene er sentrale faktorer i denne suksessen. Dette må ligge til grunn når man vurderer behovet for å endre råfiskloven.

Råfiskloven gir norske fiskere en sentral posisjon i omsetningen av deres produkter. Ut fra vårt syn har fiskesalgslagene håndtert den myndigheten de er tildelt gjennom råfiskloven, på en god, langsiktig og samfunnsbyggende måte. Dette har bidratt til å gi Norge en av verdens mest bærekraftige fiskerinæring både i et økonomisk og økologisk perspektiv. Den organiserte førstehåndsomsetningen har bidratt til en god og effektiv kontroll både med ressursuttaket av våre fiskebestander og med salget av fanget fisk.

Hvis dette systemet skal endres er det derfor viktig å spørre seg hvilket annet system som da skal stå som modell? Det er i denne sammenhengen viktig å håndtere behandlingen av råfiskloven som et helhetlig system og at man ikke forledes til å svekke helheten ved å ta bort eller redusere enkeltelementer.

Diskusjonen om fiskernes enerett til å bestemme en minstepris aktiveres i særlig grad når markedet svikter. Et eksempel på dette hadde vi i perioden 2002/2003 og 2008/2009 hvor markedsprisen på torsk falt dramatisk. Denne gjennomgangen av råfiskloven synes å være et direkte resultat av disse markedssviktene.

Alle systemer sliter med å ta høyde for en så dramatisk markedssvikt som det vi hadde i perioden 2008/2009, hvor markedsprisen på torsk falt med opp mot 50 % på under ett år. Det er derfor viktig at man ikke vurderer råfiskloven, minsteprisen og prosessene rundt prisfastsettelsen med for snevert utgangspunkt som f. eks en markedskrise, men heller gjør vurderingen i forhold til den langsiktige suksessen norsk fiskerinæring har hatt.

Samtidig er Råfisklaget positiv til at det gjøres en lovteknisk gjennomgang av råfiskloven for å oppdatere den i henhold til den praksis som er etablert og for å samordne loven mot

tilliggende lover som f.eks havressursloven.

2. Lovens navn og formål

Råfiskloven er et begrep som er tungt forankret i fiskerinæringen. Det er et begrep med en tydelig identitet og en historie som fiskerinæringens grunnlov. Man kan på mange måter beskrive "råfiskloven" som en merkevare på kysten. Vi mener derfor det er viktig og riktig å videreføre navnet på loven all den tid intensjonen er at de sentrale elementer i loven skal videreføres. Vi mener "råfiskloven" er et bedre navn enn "fiskesalgslagsloven".

I det nye lovutkastet er det tatt inn et formål med loven, noe man ikke har i dagens råfisklov. Formålet slik det fremstår i forslaget, er formulert utelukkende mot de samfunnsmessige sider ved råfiskloven. Råfisklaget mener at arbeidsgruppens forslag til formål bør inngå som en del av formålet med loven.

Selv om de samfunnsmessige forhold ved råfiskloven har fått økt betydning bl.a. gjennom tilførte kontroll- og dokumentasjonsoppgaver, mener vi likevel det er viktig fortsatt å ivareta et klart fiskerorientert perspektiv på formålet med å ha en organisert førstehåndsomsetning. Dette er også en viktig historisk dimensjon ved bakgrunnen for denne lovgivningen.

Vi mener også det kan føres gode argumenter for at det først og fremst er primærprodusentene, i dette tilfellet fiskerne, som er avhengig av at førstehåndsmarkedet for en produktgruppe er velorganisert. Dette er tilfelle på sjømat så vel som landbruksprodukter. Primærprodusenten er den som i størst grad må ta konsekvensene av markedssvingninger i et helt uregulert marked.

Videre vil vi anføre at fiskesalgslagene i sin helhet er finansiert av fiskerne, selv om mange av oppgavene f. eks knyttet til kontroll og dokumentasjon er ut fra behov i hele verdikjeden eller ut fra samfunnsmessige hensyn. Fiskesalgslagene er derfor helt avhengig av at man har legitimitet hos fiskerne og at fiskerne slutter opp om råfiskloven og salgslagssystemet.

Vi mener derfor det er helt avgjørende at formålet med den nye loven har en helt tydelig fiskerdimensjon i tillegg til de samfunnsmessige dimensjoner som fremgår av forslaget.

Som et forslag til korleksjon vil vi spille inn Råfisklagets formålsformulering som et supplement til det som står i lovforslaget:

"Ved organisert førstehåndsomsetning av råfisk og villlevende marine ressurser skal Norges Råfisklag gjennom sine tjenester sikre fiskernes inntekter og bidra til en bærekraftig og lønnsom verdiskaping i norsk fiskerinæring"

3. Generelt om prisdrøftelsene og fiskernes rett til å bestemme en minstepris

Vi vil på generelt grunnlag hevde at selgeren av et produkt, i dette tilfellet fiskeren, har og bør ha en sterk posisjon når det gjelder å bestemme betingelsene for å selge produktet man eier. Det er selgeren som velger å overføre eiendomsretten til produktet og som derved kan sette betingelsene for dette i et ideelt marked.

Mange forhold gjør at fiskerne ofte ikke er i en ideell valgsituasjon når de skal selge sitt produkt:

- Det er mange små og mellomstore aktører som kan knive om leveranser
- Vi har en sterkt desentralisert struktur som bidrar til at markedsmekanismene ikke fungerer godt og det skapes regionale innkjøpsmonopol
- Man har et ferskt og lett forgjengelig produkt som raskt svekkes i verdi pga kvalitetsreduksjon.
- Vi har store sesongfiskeri hvor fiskerne er avhengig av å fiske og hvor kjøperne har svært god tilgang på fisk

Vi mener derfor at det er helt legitimt at fiskerne som selgere av sine produkt, har rett til å bestemme betingelsene for å selge produktet. De spesielle forholdene vi har i fiskerinæringen tilsier at dette må skje innen kollektive løsninger for at de skal være effektive.

Dagens prisdrøftelser mellom fiskesalgslagene og fiskeindustrien foregår i en kontekst som gjør at fiskesalgslagene ikke kan fastsette en minstepris som ikke er forankret i markedssituasjonen. Vi vil her påpeke noen faktorer som fungerer som sikkerhetsmekanismer for å sikre at partene forhandler likeverdig innenfor dagens system.

a) Politisk kontekst

Fiskesalgslagene er avhengig av råfiskloven for å utføre de sentrale funksjoner knyttet til minstepris og oppgjør. Dette betyr at fiskesalgslagene er avhengig av politisk legitimitet for det de gjør. Hvis salgslagene over tid misbruker sin myndighet til f.eks å sette en for høy minstepris, vil de miste denne legitimiteten med risiko for at lovgrunnlaget fjernes. Det finnes ingen dokumentasjon fra forskning eller annet som viser at salgslagene har utnyttet sin myndighet på en slik utilbørlig måte.

b) Ingen kjøpsplikt – kjøpestopp

Den norske fiskeflåten, særlig den minste og minst mobile flåten som leverer ferske produkter, er helt avhengig av å selge sine fangster til norsk fiskeindustri. Hvis fiskerne (fiskesalgslagene) bestemmer en utilbørlig høy minstepris, så kan kjøperne nekte å kjøpe fisk eventuelt i form av en organisert kjøpestopp. Når fiskeflåten ikke får levere sine fangster vil fiskesalgslagene bli tvunget til å revurdere nivået på minsteprisene for å sikre at omsetningen kommer i gang.

c) Kravet til flyt i avsetningen i sesongfiskeri

En sentral faktor ved prisdrøftelsene er å etablere en minstepris som sikrer at det er god flyt i avsetningen under sesongfiskeriene. Store deler av fiskeflåten er avhengig av å ta sine kvoter

mens fisken er mest mulig tilgjengelig. Hvis fiskesalgslagene etablerer en minstepris som bremser avsetningen i toppsesongene, så vil fiskeflåten presse på for å få løsninger som sikrer bedre flyt i avsetningen.

Flere forskningsrapporter bl.a. fra NHH og Universitetet i Stavanger, som det vises til i arbeidsgruppens rapport, har da også vist at fiskerne ikke har utnyttet retten til prisfastsettelse på en utilbørlig måte. De omtalte sikkerhetsmekanismene har med andre ord fungert.

4. Prisfastsettelsen

Vi mener at dagens ordning har fungert godt når den vurderes over lang tid. Isolert sett burde det derfor ikke være behov for å endre dagens praksis med at fiskesalgslagene kan bestemme minstepris hvis partene ikke blir enig i forhandlinger. Sikkerhetsmekanismene er nevnt under pkt 3.

Råfisklagets erfaringer med prøveordningen med en rådgivende meklingsnemnd slik dette fungerte i 2007 og 2008, er i hovedsak gode. Vi vil derfor slutte oss til forslaget fra tre representanter i arbeidsgruppen, hvor man går for en meklingsordning og hvor fiskesalgslagene fortsatt har det siste ordet.

Etter vårt skjønn vil det være meget krevende for et fiskesalgslag ikke å følge de rådene en slik meklingsnemnd fremmer (ref pkt 3a) om politisk legitimitet for salgslagsordningen. Under begge meklingene Råfisklaget har vært involvert i, har vi fulgt meklingsnemndas råd.

Råfisklaget går imot at myndigheten til å bestemme minsteprisen skal overføres til en annen instans som f. eks en oppmann eller en meklingsnemnd med bindende resultat. Vi mener dette vil medføre et brudd på prinsippet om at fiskerne skal ha retten til å bestemme betingelsene for salg av sine egne produkter, noe som har vært grunnprinsippet i alle år under råfiskloven.

Vi vil også anføre at det å bringe inn en annen instans med avgjørende myndighet i prisspørsmålet, eller for den del andre spørsmål, endrer ansvarsforholdet i omsetningssystemet i avgjørende grad. I dag har fiskesalgslagene ansvaret for det endelige resultat. Dette gjelder i særlig grad når det er brudd i forhandlingene og man må fastsette betingelser.

Hvis det bringes inn en annen myndighet som skal ha det siste ordet, så vil denne instansen sitte med ansvaret for det endelige resultatet. Det er selvsagt en stor belastning og det knytter myndighetene tettere inn til konsekvensene av beslutningen som tas. Dette kan skape økt grunnlag for å forlange at myndighetene rydder opp i konsekvensene av beslutningen.

Vi tror også at en meklingsinstans med avgjørende myndighet vil kunne redusere partenes ansvarlighet under forhandlingene. Dette vil kunne føre til økt polarisering og motsetning i næringen.

Det er viktig å være klar over at uansett hvilken meklingsordning man velger, så vil ikke dette løse problemene knyttet til konsekvensene av dramatiske og brå endringer i markedet slik situasjonen for eksempel var ved inngangen til 2009-sesongen i torskefiskeriene. Etter vårt syn er det nettopp i slike situasjoner man har mest behov for en minstepris.

5. Øvrige salgsvilkår og omsetningsordninger

Råfisklaget slutter seg til forslaget fra flertallet i arbeidsgruppen hvor konklusjonen er at fiskesalgslagene skal fastsette alminnelige salgsvilkår og bestemme omsetningsformer. Det er uproblematisk og helt i overensstemmelse med dagens praksis at saken forelegges berørte parter for det treffes endelig beslutning.

Vi går klart imot at disse temaene skal være gjenstand for mekling.

Som tidligere anført mener vi at selger må ha rett til å bestemme betingelsene som selgeren skal selge sine produkter innenfor. Det er og vil fortsatt være vanskelig for fiskesalgslagene å fastsette betingelser og omsetningsordninger som er utilbørlig i forhold til hva som er vanlig ellers i samfunnet jfr pkt 3a) om krav til politisk legitimitet.

Vi vil også anføre at salgsbetingelsene representerer en kalkulatorisk kostnad med det å kjøpe fisk, og vil som sådan være en del av kalkylene knyttet til drøftelsene om minsteprisene. Hvis salgsbetingelsene endres vesentlig, så vil dette normalt gjenspeiles på minsteprisen.

6. Regulering og dirigering

Regulering og dirigering iverksettes av fiskesalgslagene når fangstene overgår mottakskapasiteten hos kjøperne og det er behov for å fordele tilgjengelig mottakskapasitet mest mulig rettferdig på den flåten som ønsker å delta i fisket. Regulering og dirigering iverksettes derfor for å begrense eller styre flåtens aktivitet. Det er derfor godt grunnlag for å si at fiskerne selv må ha full myndighet til å bestemme dette. Råfisklaget slutter seg i så måte til forslaget fra flertallets i arbeidsgruppen på dette punkt.

Vi vil samtidig understreke at Råfisklaget aldri iverksetter dirigering eller regulering uten at dette skjer i en dialog med fiskeindustrien. Imidlertid vil det ofte være behov for å handle raskt når det oppstår et behov for dirigering eller regulering. Vi er derfor enig i at det kun skal være en varslingsplikt fra fiskesalgslagene om iverksettelse av tiltak, selv om Råfisklaget normalt vil føre en dialog før tiltak iverksettes.

Ut fra Råfisklagets erfaringer har vi problemer med å forstå fiskeindustriens behov for å kreve at denne typen avgjørelser skal kunne være gjenstand for avgjørelse hos en oppmann all den tid vi ikke kan erindre at denne typen avgjørelser har vært gjenstand for noen konflikt mellom Råfisklaget og industrien.

Med vennlig hilsen
NORGES RÅFISKLAG

Trygve Myrvang
Adm. direktør

Svein Ove Haugland
Ass. direktør

Elektronisk saksbehandling, trenger ikke handskrevet signatur.